

Номінація: «Методична розробка дистанційного уроку»

Тема: «Методична розробка дистанційного уроку з української літератури в 6-х класах з теми «Гумористичні твори. Види комічного: дотеп, гумор і сатира . Жанрова різноманітність гумористичних творів (анекдоти, гуморески, співомовки). Степан Руданський. «Добре торгувалось»»

Вчитель : Юсова Наталія Юріївна

Посада : вчитель української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії

Заклад освіти : Запорізька гімназія № 89 Запорізької міської ради,

Адреса закладу освіти: м. Запоріжжя, вул. Михайлова, 15 : 702-31-26

План - конспект уроку:

https://docs.google.com/document/d/1QzcXkxASli_O3YZbGGt-mIPiYPXfBzaS/edit

Провідна педагогічна ідея досвіду

Досвід висвітлює мою роботу вчителя - філолога , спрямовану на формування відповідно до вимог Державного стандарту базової загальної середньої освіти розвинутої та соціалізованої особистості учня, формування в нього світоглядних орієнтирів, критичного мислення та поведінки, творчих здібностей, дослідницьких та життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самовдосконалення в умовах глобальних змін та викликів. Сучасна молода людина об'єктивно змушена бути більш мобільною, інформованою, конкурентоспроможною, критично мислячою, а значить більш мотивованою до самонавчання та саморозвитку. **Основні ідеї** досвіду полягають у використанні гумористичних творів як інструменту розвитку критичного мислення, мовленнєвої культури та емоційної стійкості. Вони повинні сприяти формуванню в учнів уміння бачити багатозначність слова, розпізнавати види комічного (дотеп, гумор, сатира). Розвиток навичок творчого письма через інтерактивні методи (складання діаманти, есе, інсценізація) готують учня до старшої школи. А підтримка позитивної атмосфери уроку, де гумор стає засобом виховання доброзичливості та поваги, сприяє налагодженню контактів у майбутньому з учасниками комунікації.

Актуальність і перспективність досвіду

Важкі виклики сучасності стимулюють освітнє середовище адаптуватись до нових умов, а це водночас ставить складні завдання в контексті надання саме якісних освітніх послуг. Особливо важливим це є в системі базової середньої освіти, коли діти мають оволодіти загальними знаннями, які зможуть використати для подальшого розвитку і навчання.

Актуальність досвіду полягає в тому, щоб висвітлити основні аспекти вивчення гумористичних творів, а саме:

- Гумор допомагає учням легше сприймати складні теми, знижує рівень стресу, формує емоційний інтелект.
- Жанр співомовки — унікальний для української літератури, поєднує народну мудрість і художню майстерність.

Перспективність теми виявляє можливість інтеграції української літератури з історією, мистецтвом, етикою. Використання дистанційних технологій (робота з мультимедіа) сприяють розширенню досвіду для на міжпредметних проєктів (наприклад: «Гумор у культурі різних народів»).

Науково-теоретична база досвіду

Сучасні методичні напрацювання з викладання української літератури (наприклад, посібники з методики навчання літератури, що поєднують теорію й практику) пропонують використовувати гумор як інструмент мотивації, розвитку мовлення та інтерпретації тексту. Науковиця О.С. Дубініна [3] у своїй статті "ВИКОРИСТАННЯ ГУМОРУ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ" зазначала, що багато педагогів-теоретиків за останні роки рекомендували викладачам привносити гумор у класну кімнату, розповідаючи на заняттях про веселі випадки, наводячи смішні приклади та ілюстрації, заохочуючи часте використання гумору вчителями. Узгодження з державними стандартами і шкільними програмами забезпечує легітимність і системність впровадження

гумористичних творів у навчальний цикл. За думкою вчителя - новатора Є. Ільїна: “ Надмета словесника — «поєднати мистецьку красу й красу душі, навчити бачити в книжці і корисне, і прекрасне”. Орієнтиром у цій справі служать Концепція літературної освіти й Державні стандарти базової і повної середньої освіти, а також навчальні програми, особливо в тій частині, де визначені вимоги до знань і умінь учнів.

Компетентнісний підхід НУШ: гумористичні твори сприяють формуванню ключових компетентностей — спілкування державною мовою, культурної обізнаності, ініціативності й підприємливості, соціальної та громадянської. Через аналіз дотепу, гумору й сатири учні вчаться розпізнавати авторську позицію, критично мислити та аргументовано висловлюватися.

Особистісно-орієнтована освіта: гумор знімає напруження, підвищує залученість та створює безпечне середовище для помилок і випробування ідей. Це підтримує індивідуальні освітні траєкторії, особливо в інклюзивних класах.

Таким чином доброзичливий гумор активує внутрішню мотивацію, підвищує увагу та витривалість у навчальних діях; зменшує тривожність під час читання виразного й письма, допомагає учням ризикувати інтелектуально (ставити запитання, дискутувати). Лев Виготський зазначав у своїй роботі з психології, що “спільне обговорення комічних ситуацій у тексті (діалог, рольові читання, інсценізація співомовок) створює «зону найближчого розвитку», де учні засвоюють складні смисли через підтримку дорослого та взаємодію з ровесниками”.

Спираючись на сучасні дослідження про гумор як педагогічний інструмент, наприклад, користуючись посібником Л. БАШМАНІВСЬКОЇ [2] : МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ), можна реалізувати особистісно-орієнтований підхід до учнів. Концептуальні основи особистісно-орієнтованого підходу в галузі освіти розглядалися в роботах таких науковців, як: К. Абульханова-Славська, О. Асмолов, І. Бех, В. Біруля, М. Боришевський, А. Ковальова, В. Крижанівська, О. Леонтьєв, М. Опольська, О. Пархоменко, С. Рубінштейн, Л. Сокол, А. Хоменко.

Науковці виділяють в своїх статтях **принцип самоактуалізації**. У кожної дитини існує потреба в актуалізації своїх інтелектуальних, мистецьких та фізичних здібностей. Важливо спонукати і підтримати прагнення вихованців до прояву і розвитку своїх природних і соціально-придбаних можливостей. Такий підхід до навчання дасть можливість учням стати більш спрямованими у навчанні, а педагогам – бути краще обізнаними не тільки у своїй професійній сфері, а й професійно розвиватись і вдосконалюватись. Пропонуючи дітям на уроці короткі цикли «читання — аналіз — творення» (виразне читання, визначення структури зав'язка/кульмінація/розв'язка, власні малі тексти, «діаманта») , педагоги забезпечують глибоке засвоєння без перевантаження. Швидкі формати самоперевірки (вікторина «Так–Ні», сходинки розуміння, самоаналіз) підтримують мотивацію та дають учителю дані для корекції.

Дистанційний формат: інтеграція гумору в онлайн-навчання

- **Мікроактивності:** короткі відеофрагменти, аудіочитання співомовок, інтерактивні опитування — підтримують ритм і увагу на уроці.
- **Спільна творчість онлайн:** робота в спільних документах над інверсіями, «діамантами», мініесе; парні кімнати для рольових читань.
- **Етичні рамки:** чіткі правила гумору в класі (поважаємо, не принижуємо, перевіряємо, чи «смішно» не шкодить), щоб сміх працював на навчання і розвиток.

Інклюзивна педагогіка і гумор

- **Безпечний клімат:** доброзичливий гумор, що не принижує і не стереотипізує, формує прийняття, довіру та готовність до взаємодії в інклюзивному класі.
- **Універсальний дизайн навчання (UDL):** різні способи представлення (відео, аудіо, інсценізація), діяльності (читання, творче письмо, «діаманта»), залучення (вікторини «Так–Ні», рольові репліки) знижують бар'єри доступу для різних профілів учнів.

- **Соціально-емоційне навчання (SEL):** аналіз комічних ситуацій допомагає учням бачити межі поваги, розуміти наслідки глузування, співпереживати персонажам і відстоювати гідність.

Отже, ця науково-теоретична база обґрунтовує використання гумористичних творів (анекдоти, гуморески, співомовки) та творів Степана Руданського як педагогічно ефективних ресурсів для розвитку мовної, читацької й соціально-емоційної компетентностей у 6–8 класах, зокрема в інклюзивному навчанні й у дистанційному форматі.

Опис досвіду

При дистанційній системі навчання діяльність вчителя стає більш творчою, методи викладання в основному обираються проблемні, концентрується увага на основних питаннях, використовуються активні форми навчання і це забезпечує ряд переваг над традиційною формою:

- можливість займатися у зручний для себе час;
- демократичний зв'язок «вчитель-учень»;
- провідні освітні технології;
- гнучкий графік навчання;
- системне планування навчального процесу

Урок української літератури для 6 класу побудований за принципами діяльнісного підходу: учні не лише слухають, а й активно створюють власні тексти. Використано інтерактивні форми: вікторина «Так–Ні», аналіз структури комічної сцени, інтерактивна карта, складання «діаманти», самооцінювання. Застосовано цифрові ресурси: презентації, відео, електронний підручник, YouTube-матеріали. Впроваджено елементи емоційного інтелекту: рефлексія, мотиваційне завершення, есе на морально-етичну тему.

Пропонується таблиця, яка показує порядок розкриття теми на уроці: «Гумористичні твори. Види комічного: дотеп, гумор і сатира. Жанрова різноманітність гумористичних творів (анекдоти, гуморески, співомовки). Степан Руданський. «Добре торгувалось»». Таблиця показує, що робота на уроці проводиться системна, послідовна, і це дає змогу учням сформувати знання про гумористичні твори.

№	Зміст заняття	Вид діяльності	Очікувані результати
1	Види комічного: дотеп, гумор, сатира	Теоретичне опрацювання, приклади	Учні розрізняють види комічного
2	Жанри гумористичних творів	Робота з анекдотами, гуморесками	Учні класифікують тексти
3	Степан Руданський. Біографія	Відео + інтерактивна карта	Учні знають ключові факти
4	Співомовка «Добре торгувалось»	Виразне читання, аналіз	Учні визначають структуру, інверсію
5	Створення «діаманти»	Творча робота	Учні описують персонажів у поетичній формі
6	Есе: «Чи варто судити людину за зовнішністю?»	Письмова рефлексія	Учні формулюють власну думку

Мета уроку:

Навчальна:

- поглибити знання учнів про гумористичні твори як явище української літератури;
- ознайомити з жанровою різноманітністю гумористичних творів (анекдот, гумореска, співомовка);
- розкрити роль гумору й сатири в житті людини;
- з'ясувати особливості комічного на прикладі співомовки Степана Руданського «Добре торгувалось».

Розвивальна:

- розвивати навички аналізу художнього тексту;
- формувати вміння визначати засоби комічного;
- удосконалювати зв'язне мовлення, критичне мислення.

Виховна:

- виховувати почуття гумору, вміння посміятися з людських вад;
- формувати позитивне ставлення до читання української літератури.

ВИСНОВКИ

Використання даного досвіду покращує успішність з предмета, учні при перевірці мають оцінки достатнього та високого рівня. Використання гумору на уроках літератури сприяє розвитку критичного мислення, мовленнєвої культури та емоційної стійкості. Учні навчаються бачити багатозначність слова, розпізнавати види комічного, створювати власні тексти. Методика може бути адаптована для інтегрованих курсів і дистанційного навчання.

Результати роботи:

Урок за даною структурою був апробований при проведенні серії відкритих уроків під час проходження сертифікації як вчителя української мови та літератури. Отримав високу оцінку експертів. Учні показали, що розуміють жанрову специфіку співомовки, вміють аналізувати комічну ситуацію та стилістичні засоби (інверсію), створюють власні тексти (діаманти, есе). Продемонстрували емоційну чутливість і читацьку активність. Показали вміння застосовувати знання в інтерактивному середовищі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Архипова В. П., Січкара С. І., Шило С. Українська література: підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти. Чернівці: МПП «Букрек», 2023.
2. Башманівська Л. А. Методика навчання української літератури: від теорії до практики: навчально-методичний посібник. Житомир: вид-во ЖДУ ім.І.Франка,2024.148с.-[Електроннийресурс]–Режим-доступу:<https://eprints.zu.edu.ua/39117/1/>
3. Дубініна. О. Використання гумору в педагогічній діяльності. Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка, 2012 с. 90-93.- [Електронний ресурс]–Режим-доступу:<https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/5e43d7eb-9e80-4e29-afc0-bdfc4fb7ccb5/content>
- 4 Навчальна програма з української літератури для 5-6 класів (модельна програма під наук. ред. Архипової В.П.). - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/83085/>
5. Інтернет-ресурси:
Бібліотека української літератури -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=206>

ДОДАТОК 1

Конспект уроку:

https://docs.google.com/document/d/1QzcXkxASli_O3YZbGGt-mIPiYPXfBzaS/edit?usp=sharing&oid=109585776834027928073&rtpof=true&sd=true

ДОДАТОК 2

Презентація уроку:

<https://drive.google.com/drive/folders/1CKAcZpSGLRKhu7K9zQt-zXnNd7NNEl6c?usp=sharing>

ДОДАТОК 3

Мультимедіа до уроку:

https://drive.google.com/drive/folders/1TMkYOPLADKiJVylpFAPknShh5wUOBKie?usp=drive_link

ДОДАТОК 4

Дидактичні матеріали до уроку:

https://drive.google.com/drive/folders/1UM31JJAjXpGlOgw2891myklTNtnQSDGB?usp=drive_link

ДОДАТОК 5

Фото з онлайн-уроку :

https://drive.google.com/drive/folders/10z7ncZeapbCiDNMBys3j1SrXk9jrJqO3?usp=drive_link